

eerste woord

DE SOCIALE ZEKERHEID ZORGT VOOR (MINDER) ZORGEN, OOK IN DE TOEKOMST

Sandra Rosvelds
Hoofd studiedienst beweging.net

Chris Serroyen
Hoofd studiedienst ACV

Sandra Derieuw
Directeur Public Affairs LCM

DE CORONASTORM

Als deze coronapandemie ons iets positiefs heeft bijgebracht, dan is dat het besef hoe belangrijk een goede sociale zekerheid is. Overal ter wereld moeten werknemers en zelfstandigen thuisblijven, verliezen ze hun job, worden ze ziek of moeten ze in quarantaine. Maar niet overal vallen ze ook zonder werk en inkomen. In eigen land kunnen werknemers en zelfstandigen massaal terugvallen op de sociale zekerheid. Het stelsel van de tijdelijke werkloosheid is onmiddellijk aangepast aan de nieuwe noden. Op die manier kunnen werkgevers hun personeel in dienst houden en behouden werknemers een zeker inkomen. Mensen die langdurig ziek worden door het coronavirus hebben recht op een ziekte-uitkering, die tijdelijk ook werd verbeterd. En wie de pech heeft ook effectief in het ziekenhuis terecht te komen, krijgt een goede terugbetaling van de kosten. Voor volledig werklozen is de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen en de stopzetting van de inschakelingsuitkeringen even on hold gezet.

Uiteraard kan de sociale zekerheid al die bijkomende kosten voor de pandemie niet vanuit de voorziene begroting dragen. Daarvoor zijn extra middelen nodig. Maar het stelsel van de sociale zekerheid stond er toch maar. Met de mogelijkheid van snelle ingrepen aan zowel inkomens- als uitgavenkant, in antwoord op de ongeziene covid19-crisis.

Op die manier is het belang van een adequate en sluitend gefinancierde sociale zekerheid ongewild ons collectief bewustzijn binnengekomen. Daar kan geen informatiecampagne tegenop. Zelfs van werkgeverzijde en ter rechterzijde wordt het belang van onze sociale zekerheid onderlijnd, niet in het minst om verder economisch wegzakken te vermijden. Eventjes maar, want hoelang gaat die 'feel good' rond de sociale zekerheid aanhouden?

Laat ons van dit momentum gebruik maken om de kennis over de sociale zekerheid op te frissen. Lang niet iedereen legt de link tussen het abstracte systeem van sociale zekerheid en de maandelijkse werkloosheids- of ziekte-uitkering die op zijn rekening verschijnt. Niet iedereen ziet het harde werk van vakbonden en mutualiteiten om deze solidariteit overeind te houden en om de bestaande systemen aan te passen aan deze uitzonderlijke coronasituatie. We beseffen ook te weinig hoe uniek deze solidariteit is. In vele landen in de wereld is dit geen vanzelfsprekendheid. Slogans zoals 'De sociale zekerheid zorgt voor minder zorgen' en 'De sociale zekerheid staat achter je' geven deze boodschappen kernachtig weer.

STRUCTURELE ZWAKHEDEN AANPAKKEN

Maar wie de sociale zekerheid al langer volgt, weet dat er voor corona al uitdagingen waren en dat deze er na corona ook nog zullen zijn. Meer nog, de coronacrisis heeft meer dan ooit een aantal structurele zwakheden blootgelegd. Want tegenover de mensen die we hebben kunnen helpen in deze crisis, staan de mensen die we onvoldoende hebben kunnen helpen. Omdat de coronawerkloosheid en de coronaziekte-uitkering onvoldoende beschermden tegen koopkrachtverlies. En nog meer omdat heel wat werkenden zelfs dat niet hadden. Omdat ze door de preciaire tewerkstelling uitgesloten waren van de coronawerkloosheid. Of omdat ze opgesloten zaten in een van die vele atypische contracten waar geen normale bescherming tegenover staat. Denk aan jobstudenten en platformwerkers.

ALLES STAAT OF VALT MET DE FINANCIERING

Al die extra uitgaven omwille van de coronacrisis, maar ook de nood aan verbetering van onze sociale zekerheid, stellen het debat op scherp over de financiering ervan. En met name de vraag naar de bereidheid tot extra financiering op een moment dat de bevolking vergrijst, dat kosten voor nieuwe medicijnen en medische technologieën de pan uit swingen en de inkomsten structureel afnemen ten gevolge allerlei overheidsingrepen. Dat stelt het beleid en de sociale partners voor een gigantische uitdaging. Samen met de nood om de performantie te versterken. In vergelijking met andere Europese landen doen we het niet goed in de strijd tegen armoede, noch in het verkleinen van de gezondheidskloof en het aanpakken van de inkomensongelijkheid.

Dat wordt ook uitvoerig beschreven in het Pleidooi voor een vernieuwd sociaal contract dat een groep van 1300 academici eind februari 2021 lanceerde. We vinden dit een mooi initiatief en we delen zeker de analyse dat we ons met de hele samenleving opnieuw achter gedeelde doelstellingen moeten scharen. Of daarvoor ook een nieuw sociaal contract nodig is, is semantiek. Het zou al een sprong voorwaarts zijn moesten overheden en alle sociale partners willen terugkeren naar de fundamenten van het oude sociaal contract uit 1944 en dat eind 2019 n.a.v. 75 jaar sociale zekerheid werd herbevestigd door de sociale partners middels de verklaring van de beheerders van de RSZ. Een herstel van het naoorlogse contract waarbij zowel werkgevers, de diverse overheden in dit land als werknemersorganisaties zich engageren om – in evenwicht en verstrengeling - economische en sociale doelstellingen te realiseren, dit keer verweven met ecologische doelstellingen, zou ons al een heel eind brengen. Een sociaal contract is maar een middel, het belangrijkste is de gezamenlijke wil om de economie vorm te geven binnen de draagkracht van de aarde en met respect voor sociale rechten, solidariteit en rechtvaardige verdeling van de welvaart.

Dan rest nog de vraag hoe we de sociale zekerheid kunnen hervormen of bijsturen in de door ons gewenste richting. We willen niet van nul vertrekken, maar wel zorgvuldig, stap voor stap aan de mechanismen sleutelen voor een performanter systeem dat beantwoordt aan de noden en ver-

wachtingen van de huidige en de toekomstige generaties. Dat begint wat ons betreft met een sluitende financiering, waarbij de inkomsten opnieuw gelijke tred houden met een gewenst en noodzakelijk uitgavenpatroon. Met de moed om de solidariteit te organiseren door extra inkomsten vanuit zowel belastingen als extra bijdragen, niet in het minst door een actief beleid om meer mensen aan de slag te krijgen en de lekkages via alternatieve arbeidsstatuten en loonvoordelen te bestrijden. Maar evengoed met een andere manier van denken over de gezondheidszorg vanuit een brede definitie waarin het omgaan met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven en levenskwaliteit centraal staat. Als we vanuit die bril naar gezondheid kijken, is het een gedeelde verantwoordelijkheid van de burgers, de zorgverleners, de mutualiteiten, de sociale partners, het ruime middenveld en uiteraard ook van de overheid. Heel concreet betekent het dat we meer ruimte creëren voor preventie, meer aandacht hebben voor onze geestelijke gezondheid, voor gezondheidseducatie, voor de rol die kan gespeeld worden door werkgevers, onderwijs, de vereniging, de buurt, ...

Alleen als we zo naar onze gezondheidszorg kijken, kunnen we de betaalbaarheid van de zorg op termijn garanderen. Ook het nakende debat over de zevende staatshervorming en de defederalisering van delen van de gezondheidszorg zal dat niet oplossen.

We beseffen het: dit blijft allemaal vaag en sterk op hoofdlijnen. Maar dat is geenszins de bedoeling. Omdat dit maar een aanzet is voor verdere uitdieping en concretisering via een nieuwe artikelenreeks in de Gids. We zijn daarmee trouwens al gestart in het januarinumnummer, met een artikel over het traject van de regering voor de sociale minima en de pensioenplafonds. In het februarinumnummer kon je een artikel over de erelonen voor artsen lezen. Deze maand hebben we aandacht voor het statuut van de artiest en de gevolgen voor de interpersoonlijke solidariteit bij een verdere splitsing van de gezondheidszorg. Andere bijdragen zullen volgen. De sociale zekerheid is geen relikwie van de 20ste eeuw. Ze blijft robuust. Ze blijft broodnodig. Maar niet zonder ze door de nieuwe uitdagingen te loodsen.